

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

19. An in extrema necessitate proximi teneamur illum corripere cum proprio vitæ periculo, vel cum gravi periculo amittendi honorem, vel statum? Ex quo etiam deducitur, an quis teneatur cum periculo ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

dub. 4. vbi circa præsentem quæstionem vitur tribus Conclusionibus. Prima Conclusio est: Si dubito, an frater emendabitur, vel non; ita tamen quod magis probabile est, quod mea correctio nocebit proximo, tunc deo non corrigere. Secunda Conclusio. In eodem casu si certus sum, quod mea correctio non nocebit; sed poterit prodesse, tunc teneor corrigere. Probat. Quoniam in simili euentu obligar dare elemosynam corporalem indigenti, cui potest prodesse, & non obesse, ergo multo magis in prædicto casu. Et confirmatur exemplo. Quia medicus tenetur applicare medicinam infirmo, de qua certus est, quod poterit prodesse. sic D. August. cuius verba habentur de Pœnit. d. 7. can. *Si quis autem*, ait, *Do tibi penitentiam. quia nescio, an tibi proderit, vel non. Nam si scirem, non tibi prodesse, non tibi darem, non te admonerem, non te tererem.* prædicta conclusio maxime habet verum, quando proximus est in articulo mortis. Tertia conclusio. Quando sum in dubio æquali, an mea correctio proderit, vel nocebit, valde probabile est quod non teneor admonere. Et hoc est quod sentit Caietanus meo iudicio. Et propterea ponit ille exemplum, quando non cognosco corrigendum, neque scio ingenium hominis. Ratio huius conclusionis est: Quia expono me periculo amplius scandalizandi illum, & patiendi iniuriam ab illo, ergo pro tunc melius erit, & tutius suspendere correptionem: Conclusio tamen intelligenda est extra casum extremæ necessitatis, vt si iam proximus est in periculo mortis, tunc tenebor illum corrigere, etiam si probabiliter timeam, quod mea correctio nocebit ei; dum modo sit probabile, quod poterit prodesse. Ita Bannez.

6. Sed circa præsentem questionem ne deferas etiam videre Franciscum del Castillo in 3. sentent. tomo 2. disp. 6. de Correct. quest. 4. num. 7 & 8. & Gasparem Hurtandum disp. 6. de Correctione, diffi. 7. afferentes, quod si est æquè probabile quod correctio nocebit, ac quod proficiet, tunc non tenemur corrigere. Si verò est minus certum, scilicet, si sit dubium quod nocebit, & magis certum, scilicet si sit probabile, vel moraliter certum quod proficiet, tunc tenemur ad correctionem; vide rationes penes ipsos. Vide etiam circa præsentem quæstionem Trullench in Decalog. tomo 1. lib. 1. cap. 5. dub. 14. num. 7.

RESOL. XVII.

An teneamur corrigere aliquem in dubio an Correctio sit profutura, vel obfutura? Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 94. alias 93.

Sup. hoc supra in Ref. 7. S. Agidius Trullench, in Ref. 15. & 16. d. § 2.

§. 1. **N**egatiuè respondeo cum Villalobos in sum. tom. 2. tract. 4. diffi. 3. num. 4. vbi sic ait. *Aduertase que en caso de duda si mi correccion ha de approuechar, o dañar, es muy probable, que no tengo obligacion de amonecer al hermano, como dize Bañez, y Caietano: el exemplo es quando no connozo al que he de corrigir, ne su condicion, porque me pongo a peligro de escandalizarle, y que me diga mil pesadumbres, y pegue mas en esso, que en lo otro, salvo si estuuiese in articulo mortis. Ita ille. Vnde ex his tollendi sunt scrupuli ab illis, qui volunt corripere aliquos per plateas ciuitatis blasphemantes: nam in tali casu, non tenentur ad præceptum correctionis, cum nesciant naturam, & conditionem talium personarum, & ideo ait Tannerus 2. 2. disp. 2. quest. 5. art. 4. num. 87. maior est obligatio in tali casu præcepti negatiui de non nocendo proximo, quam affirmatiui de commodando.*

RESOL. XVIII.

An teneamur adhibere Correctionem, cum adesset periculum nostri damni, & incommodi graui? Et si leue dumtaxat immineret, an tentamur? Et quid, quando proximus est in peccato mortali, & nullum aliud est tempus, in quo possit adhiberi Correctio, cum ex hypotesi sit iuxta iam mortuus? Ex p. 7. tr. 3. Ref. 26.

§. 1. **R**espondeo negatiuè; nam vna ex conditionibus necessariis ad correctionem fratris nam est, vt nobis eam adhibentibus non immineret periculum vitæ, famæ aut alterius incommodi: si enim imminet, cum nos ipsos debemus magis diligere, quam proximos, certum est nos non teneori eam adhibere: quamuis secundum Sotum, excipiendus sit casus necessitatis extremæ spiritualis, vt pote quando proximus est in peccato mortali, & nullum aliud est tempus, in quo possit adhiberi, cum ex hypotesi sit iam iam moriturus, & nemo est qui possit eripere præter nos, tunc ad eam cum isto periculo tenemur: hoc enim ordo charitatis, vt supra ostendimus, necessariò postulat: quando verò alij sperant, qui possunt corrigere, vel speratur correptionis tempus opportunius, nemo in tali necessitate cum periculo vitæ, famæ, aut fortunarum tenetur. Dicit verò in conclusione, aut grauis alicuius incommodi: quia si dumtaxat leue nobis immineret ex eiusmodi correptione, & alia ex parte notabile bonum speraretur, esset ipsa necessariò adhibenda. Et tenet apertè S. August. lib. 1. de Ciuit. cap. 9. vbi docet, eos qui ob similem metum desunt corrigere peccatores, etiam eo casu quo sperant aliquos sua correptione emendandos, non peccare damnabiliter; quamuis insinuet eos quandoque peccare venialiter, quod facillè potest intelligi casu, quo ipsi illa mala minime prudenter timent, aut quando mala, quæ timent non sunt ita graua: nam de eiusmodi etiam timore apertè ibi loquitur. Probat, quia extra casum extremæ necessitatis non teneor cum tanto meo damno proximi salutem procurare. Et ita tenet Hurtadus vol. 2. disp. 162. sect. 5. §. 53. Trullench, in Decalog. tomo 1. lib. 1. cap. 5. dub. 14. num. 9. Calpenius in Cursu Theol. tomo 2. tract. 17. disp. 6. sect. 1. num. 12. Sanchez in Opusc. tomo 2. lib. 6. cap. 2. dub. 3. num. 7. Duuallius in 2. 2. tract. de Correctione, quest. 9. art. 4. & alij communiter. Sed difficultas de extrema necessitate proximi, quia est satis ardua, latius examinanda est: idèd quæro,

RESOL. XIX.

An in extrema necessitate proximi teneamur illum corrigere cum proprio vitæ periculo, vel cum graui periculo amittendi honorem vel statum? Ex quo etiam deducitur, an quis teneatur cum periculo vitæ baptizare infantem in extremo vitæ? Et quid in dicto casu de matre grauidâ: an teneatur permittere se secari, vt fetus baptizetur? Et an adultus, cui difficilis est contritio, tamen est possibilis, cum periculo vitæ obligatus quis sit Sacramenta ministrare? Ex p. 7. tr. 2. Ref. 27.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondet Turrianus in 2. 2. q. 1. Charit. disp. 28. dub. 6. num. 124. & 126. Duuallius in 2. 2. tract. de correct. quest. 9. art. 4. Maldenrus in 2. 2. quest. 33. art. 3. & Bañez in 2. 2. quest. 33.

33. articulus, dub. 4. conel. 3. cuius verba hic per extensum apponam, sic enim asserit: Pro decisione huius difficultatis notandum est, quod necessitas spiritualis duplex est: Altera simpliciter extrema & vltima, quando scilicet proximus est in periculo finiendi vitam in peccato mortali, vbi incurrit malum irreparabile in aeternum. Altera est necessitas spiritualis non vltima & extrema, quamuis sit grauis necessitas, & grauior & grauiissima, secundum quod existens in peccato mortali est minus reparabilis, nihilominus habet tempus poenitendi.

2. Hoc supposito sit prima conclusio. Quando proximus est in necessitate spirituali secundi generis, quilibet tenetur corrigere illum cum aliquo detrimento boni temporalis. Hæc conclusio est communis sententia, & probatur ex ipso ordine charitatis. Quoniam alias si nunquam tenetur homo pati aliquale detrimentum pro reparatione vitæ spiritualis proximi, non plus diligeret vitam spirituales proximi, quam bona sua temporalia. Et confirmatur à simili. Quia vt supra diximus, aliquando tenetur homo citra necessitatem facere elemosynam de illis quæ pertinent ad suum statum, quando est grauis necessitas in proximo. Ex quo sequitur per bonam consequentiam, quod Elemosyna spiritualis obligat citra necessitatem extremam proximi cum aliquo detrimento boni corporalis. Probatur consequentia. Quia si corporalis elemosyna obligat cum detrimento corporali etiam proprii status ad subueniendum temporali necessitati, multo magis elemosyna spiritualis obligabit cum aliquo detrimento.

3. Secunda conclusio. In eadem necessitate spirituali homo priuatus non tenetur exponere vitam corporalem pro vita spirituali secundi generis: imò nec tenetur corrigere proximum cum graui periculo amittendi honorem aut statum suum, sed poterit differre in aliud tempus, aut omnino dimittere. Ratio huius est. Quoniam videtur durum, vt quo tempore proximus habet in sua potestate facile reparare suum malum, teneatur quisque perdere propriam vitam corporalem, quæ reparari non potest. Non itaque arbitramur, illum articulum esse necessitatis tantæ, vt teneatur homo cum tanto detrimento succurrere proximo. Oportet enim singula singulis comparere, & proportionabiliter ordinare bona temporalia ad spiritualia proximi. Nam si necessitas proximi spiritualis in suo genere est communis necessitas, tunc oportebit communia & leuiora pericula temporalia subire pro dilectione fratris corrigendi. Si autem necessitas fuerit leuior aut grauiissima, tunc proportionabiliter maius & maius periculum subire tenebor.

4. Vnde sit tertia conclusio. Quilibet tenetur exponere vitam corporalem periculo certo pro vita spirituali proximi, quando proximus est in extrema necessitate primi generis. Hæc conclusio probatur argumentis secundæ opinionis, & in materia morali videntur mihi esse demonstrationes. Hanc asserit D. Thomas, *Opusc.* 18. capit. 14. vbi ait: quod debemus magis diligere vitam spirituales proximi, quam proprium corpus. Vnde (inquit) est de necessitate præcepti in articulo necessitatis ponere vitam pro salute spirituali proximi, vt si quis decipitur ab hæreticis, & trahitur in errorem contra fidem, tenetur is, qui videt, si potest, illi succurrere, docere illum, & admonere cum periculo vitæ propriæ Et confirmatur. Quia valde rationale videtur, quod supremum bonum temporale, quod

est vita, exponatur periculo pro vltimo bono spirituali, quod est vita æterna. Præterea confirmatur exemplo. Quoniam etiam si verum sit in communi loquendo, quod debeo diligere magis vitam corporalem proximi, quam bona mea temporalia: tamen non contingit regulariter, quod teneat ego exponere totam meam substantiam pro seruanda vita proximi. Neque quilibet putabit mortaliter peccare eum, qui pro seruanda vita proximi corporali non obtulit periculo omnia sua temporalia. Ita nunc dicimus, quod quamuis per se loquendo vita corporalis sit exponibilis periculo pro vita spirituali fratris; tamen eueniunt tam variæ circumstantiæ, vt vix homo priuatus teneatur mori pro corrigendo fratre, & reparando ad vitam spiritualem. Poterit enim singularis homo admonere Episcopum vel Prælatum, vt ipse corrigat. Et præterea vt vita mea corporalis ordinetur ad bonum meum spirituale, scilicet ad agendam poenitentiam, vel crescendo in charitate, & ex alia parte non sum certus de mea dispositione spirituali, possum seruare vitam meam, & prouidere saluti animæ meæ. Vnde D. Thomas, in 3. sentent. dub. 29. articulus. 8. *quæstione.* 2. ad secundum ait: Cum scimus fratrem posse liberari per mortem corporis à morte animi sine periculo animæ nostræ, tunc ponere animam pro fratre non est perfectionis, sed necessitatis; ac si diceret, non est in consilio, sed in præcepto. Hucusque sapientissimus Báñez.

5. Sed hæc sententia nimis rigida videtur esse Petro de Lorca in 2. 2. *Diui Thomæ, disputatio.* 45. numer. 7. vbi sic ait. Veruntamen hæc sententia rigida est, & quamuis verè assumat, aliquando esse debitum præferre bonum spirituale proximi bono temporali nostro, sed nimis seuerum apparet, hinc deducere pro correctione fraternali subeundam esse mortem, vel graue dispendium temporale. Nam vt supra disputauimus *disputatione* 28. *membro* 2. non in quocumque euentu præferenda est salus spiritualis proximi vitæ nostræ sed solum quando extremè indiget, & aliter non potest euadere damnationem; & semper seruandum est, vt in compensatione boni spiritualis proximi ad bonum temporale nostrum, seruetur proportio inter vtrumque bonum, ita vt extrema necessitas proximi præferatur extremo nocimento temporali, grauis graui, & leuis leui; pro communi autem necessitate spirituali non cogimur pati extremam, vel grauem temporalem. Necessitas verò, qua proximus indiget correptione, nunquam est extrema, nec grauis. Quoniam nec correptio est tam efficax medium, vt habeat infallibile effectum; nec ita est necessaria, vt sit penitus necessaria: quoniam per correptionem solum retrahitur homo à peccato, morali suasionem; hanc autem semper habet in sua potestate cum diuino auxilio, & idèd necessitas correptionis nunquam erit necessitas simpliciter sed moralis, & probabilis; atque idèd nunquam potest censi extrema, nec grauis, vt cum tanto dispendio fieri debeat. Ita opinatur Sotus *supra, conclusione* 7. Fauet etiam Navar. *cap.* 24. *numero* 12. & recentiores interpretes S. Thomæ: quamuis Navar. & ipsi existiment, correptionem esse extremè necessariam, & debitam, etiam cum dispendio vitæ; sed non assequor, in quo casu id contingat. Ita Lorca in quibus verbis vt vides acriter defendit nunquam dari extremam necessitatem correptionis, siue peccator ex malitia, siue ex ignorantia, aut passione

peccet, cum semper diuinis auxiliis adiutus possit à peccato surgere, & vitam consequi. Quare si non consequatur, ipsi tribuendum est; non omitrendi corrigere, cum ob periculum vitæ excusetur.

6. Deinde hunc casum de necessitate extrema, raro, vel nunquam contingere existimat Villalobos in *Summa* tom. 2. tract. 4. difficult. 5. n. 6. nisi quando proximus laborat ignorantia vincibili alicuius necessarii ad salutem, & te de illius notitia rogaret: sic enim ait. *Si se diese caso en que vno estuiesse en una necesidad extrema spiritual, que proueniesse de fragilidad, passion, o ignorancia y se creyese probablemente, que auia de apronechar la correccion, obligacion tendria el hombre particular de hazerla aunque fuesse con peligro de vida, honra, o hazienda. El fundamento es, porque conforme al orden de caridad, tenemos obligacion de amar mas la vida espiritual del proximo, que la nuestra corporal, quando aquella no tiene otro remedio, sino que esta en estrema necesidad, y coligese de las palabras de san Iuan: Et vos debetis pro fratribus animas ponere, id est, vitas. Dezimos en la conclusion, si se cree probablemente que ha de apronechar, porque en duda, no ay obligacion como dize Aragon, contra Adr. porque aunque la vida espiritual es de mas precio que la corporal, mas la certidumbre de perder la vida propria igualmente es la mala, con la duda de perder la espiritual agena. El caso desta conclusion rarissimas vezes podria acontecer: porque como dize Soto, si el peccado procede de malicia, o passion, el mismo se puede corregir, y si de ignorancia inculpable, no pecca, y si es vincible, el esta obligado à buscar quien le enseñe; y assi solo parece podria haueer lugar, quando fuesse el peccado de ignorancia vincible de alguna cosa de las que tiene obligacion a saberla el y preguntasse: porque entonces, auia obligacion de enseñarle con peligro de vida.] Ita ille.*

Sup. hoc in tom. 8. tr. 10. R. l. 3. §. penult. & figurantur in tom. 1. tr. 1. Ref. 49. & in alijs eius primis & tertiaz not.

7. Immo Sanchius in *selectis* disp. 10. num. 10. Sotus de secreto, mem. 6. quest. 2. post. 6. conclus. & R. l. 3. §. penult. & figurantur in tom. 1. tr. 1. Ref. 49. & in alijs eius primis & tertiaz not.

7. Immo Sanchius in *selectis* disp. 10. num. 10. Sotus de secreto, mem. 6. quest. 2. post. 6. conclus. & R. l. 3. §. penult. & figurantur in tom. 1. tr. 1. Ref. 49. & in alijs eius primis & tertiaz not.

Sup. hoc in Ref. 2. not. præterea §. 1. post medium à vers. Quam resolutionem.

8. At quidquid sit de hac opinione, optimè obseruat Castrus Palaus tom. 1. tract. 6. disput. 3. puncto 6. n. 4. adulto cui etsi difficilis sit contrito, est tamen possibilis, non videris cum periculo vitæ obligatus illi Sacramenta ministrare, & multò minus correctionem, quia solùm grauius, & non extremè indiget hoc medio correctionis. Et idè hanc sententiam contra Bañez, & alios tenuit absolutè Emanuel Sà, correctus, in ver. *Correctio*, num. 2. vbi docet cum Victoria priuatum non teneri cum periculo vitæ corripere. Et Gregorius de Valentia *tomo 3. disput. 3. quest. 10. punct. 2.* affirmat ex malitia peccantem non teneri cum periculo vitæ corripere. Et hæc sunt placita Doctorum circa præsentem difficilem quæstionem. Vide etiam Trullench in *Decalogum* tom. 1. lib. 1. capite 5. dubio 14. numero 11. & Reginaldum, *tomo primo, libro quarto, cap. vigesimo quinto, num. 358. & sequ.*

An saltem Episcopi, Prælati, & alij Superiores, teneantur in extrema necessitate proximi cum periculo vitæ, correctionem adhibere?

Idem dicendum est de Magistratibus, quod attinet ad suum munus.

Idem de sacris Oratoribus.

Et quid, si proximus non sit in extrema necessitate, sed in graui? Ex p. 7. tr. 3. Ref. 28.

§. 1. **R**espondet affirmatiuè ex Bañez, Soto, Valentia, & Turriano, Castrus Palaus *tomo 1. tract. 5. diff. 3. punct. 9. num. 4.* vbi ait: Excipiendi tamen sunt ab hac doctrina Prælati superiores; & omnes illi quibus officio cura subditorum incumbit, qui graui necessitate intercedente tenentur vitam corporalem pro salute spirituali subditorum offerre, vt latius præ dictum est de ordine charitatis. Ita ille; quod adeo verum est, vt aliqui extendant hanc obligationem aliquando etiam in graui necessitate, & idè Villalobos in *Summa* tom. 2. tract. 4. difficult. 5. num. 3. sic ait. Los Prælados tienen algunas vezes obligacion de corregir à los subditos, aunque no esten en extrema necesidad de su correccion. Esto lo tienen Soto, Bañez, con San Thomas, Aragon y otros. El fundamento es, porque los Prælados tienen obligacion à mirar por los subditos, no solo de caridad, sino tambien de justicia; y assi quando el subdito tuuiere necesidad graue de su correccion estarà obligado à poner la vida, conforme à lo que dixo Christo: Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Mas ha se de entender, quando probablemente esperan, que dee apronechar, que de otra manera seria imprudencia. T dize Aragon, que esta obligacion que tienen los prælados à corregir con peligro de la vida, no es por razon de correccion fraterna, sino de officio, y justicia. sic ille: citat Petrum à S. Ioseph. in *Idea Theol. mor. lib. 3. cap. 11. resol. 6.* & Malderum in 2. 2. quest. 33. art. 3.

2. Nec deseram hic apponere verba Hurtadi de Mendoza, *vol. 2. disput. 162. sect. 7. §. 60.* sic asserentis. Dico tertio: Episcopi, Prælati Religiosorum, & similes animarum Pastores tenentur cum proprio vitæ discrimine adhibere diligentiam quam possint, vt vitent peccata publica, & occulta hæc est omnium Patrum Theologorum doctrina, quam Christus Dominus verbo docuit, & exemplo: sic discriminauit Pastorem mercenarium, & fugituum à vero & bono. *Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis. Mercenarius autem, qui non est pastor, &c.* Ratio est; quia huiusmodi Pastores pacificantur cum Christo Domino, curam, & sollicitudinem gregis, pro qua tam multa bona accipiunt à Christo. Idem dico de Magistratibus, quod attinet ad ipsorum munus. Idem de sacris Oratoribus, quoniam hi non ex iustitia, vt Prælati, & Magistratus. Hinc coniciant, vtrum suo muneri satisfaciant, qui tota Diocæsi, & Republica incendio peccatorum flagrante, pacatè domi suæ dormiunt, qui sui officij legibus tenentur omnes angulos conpicere, ne quod peccatum lateat in tenebrarum latebris. Ita Hurtadus.